

ΒΑΛΕΡΙΟ ΜΑΣΙΜΟ
ΜΑΝΦΡΕΝΤΙ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: LA TORRE DE LA SOLITUDINE
Από τις Εκδόσεις Mondadori, Μιλάνο 1996
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο Πύργος της Μοναξιάς**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Valerio Massimo Manfredi
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Λένα Ταχμαζίδου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ:
Λένα Παπανδρέου, Νότης Κατσέλης
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μαρία Αθανασοπούλου

© Valerio Massimo Manfredi, 1996
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Vitaly Korovin/123rf.com,
chas73/123rf.com, Alberto Loyo/123rf.com, Cseh Ioan/123rf.com,
Mikhail Priakhin/123rf.com
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 1998

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 1998
Δέκατη ανατύπωση: Μάιος 2017

Έντυπη έκδοση ISBN 978-960-274-295-2
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2129-2

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΒΑΛΕΡΙΟ ΜΑΣΙΜΟ
ΜΑΝΦΡΕΝΤΙ

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

*Μετάφραση:
Λένα Ταχμαζίδου*

ΔΕΚΑΤΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΒΑΛΕΡΙΟ ΜΑΣΙΜΟ ΜΑΝΦΡΕΝΤΙ

Οι Έλληνες της Δύσης, Λιβάνης, 1997
Μέγας Αλέξανδρος, Ο γιος του ονείρου, Λιβάνης, 1999
Μέγας Αλέξανδρος, Η άμμος του Άμμωνα, Λιβάνης, 1999
Μέγας Αλέξανδρος, Τα πέρατα του κόσμου, Λιβάνης, 2000
Ακρόπολη, Λιβάνης, 2000
Η επιστροφή από την Τροία, Λιβάνης, 2001
Η ασπίδα της Σπάρτης, Λιβάνης, 2002
Η τελευταία λεγεώνα, Λιβάνης, 2002
Παλλάδιο, Λιβάνης, 2002

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν επίσης:

Ο Φαραώ της Άμμων, 2000, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Χίμαιρα, 2002, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ο Χρησμός, 2004, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ο τύραννος των Συρακουσών, 2004, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Η Αυτοκρατορία των Δράκων, 2005, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Οι εκατό ιππότες, 2006, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ζευς, 2007, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ο Χαμένος Στρατός, 2008, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Οι τελευταίες ημέρες του Καίσαρα, 2009, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Μέγας Αλέξανδρος – Το μυστικό του τάφου του, 2010,
μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Η αρένα των αιώνων, 2011, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ξενοδοχείο Μπρούνι, 2012, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Το όνομά μου είναι Κανένας – Ο όρκος (Βιβλίο 1), 2012,
μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Το όνομά μου είναι Κανένας – Ο γυρισμός (Βιβλίο 2), 2014,
μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Τα θαύματα του αρχαίου κόσμου, 2016, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου

Στον Μπόνβι

Ο Γκιλγκαμές απάντησε... «Στον Ουτναπιστίμ, τον πρόγονό μου, θέλω να πάω, σ' εκείνον που ανακάλυψε τη ζωή. Για τη ζωή και το θάνατο θέλω να τον ρωτήσω».

Ο άνθρωπος-σκορπιός άνοιξε το στόμα του και είπε, έτσι μίλησε στον Γκιλγκαμές... «Ω Γκιλγκαμές, κανείς ποτέ δεν το κατάφερε αυτό. Τον βουνού κανείς ποτέ δε διέσχισε τα σωθικά».

Έπος τον Γκιλγκαμές, πινακίδα IX

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ

Η έρημος ασκούσε πάντα ιδιαίτερη γοητεία στους Ευρωπαίους λογοτέχνες, κυρίως σε αυτούς που ασχολούνταν με το είδος του περιπετειώδους ή του φανταστικού μυθιστορήματος. Η απεραντοσύνη της, οι κίνδυνοι που καιροφυλακτούν σ' αυτήν, η αίσθηση του αγνώστου αποτελούν τη μία κατηγορία στοιχείων που δημιουργούν αυτή τη γοητεία. Υπάρχει όμως και κάτι άλλο: οι έρημοι, τουλάχιστον αυτές που βρίσκονται στην αφρικανική και την ασιατική ήπειρο, αποτελούν –ή συνορεύουν με– κοιτίδες πολιτισμού. Αυτή η ιδιομορφία βοηθά στην έξαψη της φαντασίας. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι στην έρημο πάντα υπάρχουν «περίεργοι» άνθρωποι, «εξωτική» γλωσσίδα και περίεργη πανίδα για τα δυτικά πρότυπα συνθέτει το κατάλληλο υπόβαθρο για να τεθούν ερωτήματα, να συνδυαστούν τα ιστορικά δεδομένα με αναπόδεικτες –πάντως αληθοφανείς– θεωρίες, να εξηγηθεί μέσω της θρησκείας η κατάνυξη που προκαλεί το άπειρο της ερήμου, να ανασκευαστεί η επιστήμη ώστε να συμπεριλάβει μέσα της αυτή την αίσθηση ως δεδομένο.

Δύο χαρακτηριστικά δείγματα της γοητείας που ασκεί η έρημος βρίσκουμε σε έργα του Χένρι Ράιντερ Χάγκαρτ και του Πιερ Μπενουά, δύο κλασικών, θα λέγαμε, συγγραφέων του περιπετειώδους-φανταστικού μυθιστορήματος.

Στο έργο του Αυτή ο Χένρι Ράιντερ Χάγκαρτ ανακαλύπτει μέσα στην έρημο ενσαρκώσεις αρχαίων Αιγυπτίων βασιλισσών, ιερέων της Ίσιδας και απογόνων Ελλήνων μισθοφόρων

των Φαραώ τους οποίους μνημονεύει ο Ηρόδοτος. Εκεί, μάλιστα, κρύβεται για τον συγγραφέα το μυστικό της αιώνιας ζωής.

Ο Πιερ Μπενουά, στο βιβλίο του *Ατλαντίς*, ανακαλύπτει στην έρημο τη χαμένη ήπειρο της Ατλαντίδας, την οποία κυβερνά η Αντινέα, μια βασίλισσα στα πρότυπα της Κλεοπάτρας, η οποία ζητά να εκδικηθεί, στα πρόσωπα των αντρών που παρασύρει στο βασίλειό της, όσα υπέστη το γυναικείο φύλο από τους άντρες.

Στον Πύργο της Μοναξιάς η έρημος είναι ο χώρος του εξαγνισμού· ο χώρος όπου θα κριθούν οι αξίες κάθε πολιτισμού, τα αξιώματα κάθε επιστήμης, τα δόγματα κάθε θρησκείας, αλλά, πάνω απ' όλα, η ηθική ακεραιότητα των ηρώων και ηρωίδων. Ο συγγραφέας αρέσκειται να ανατρέψει τα στερεότυπα και πιθανώς γι' αυτό τον λόγο έχει επιλέξει ως χρόνο της δράσης του μυθιστορήματος τον Μεσοπόλεμο, την πιο ρευστή ίσως περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας. Έτσι βλέπουμε ιερείς να ζητάνε απάντηση σε καθαρά μεταφυσικά ερωτήματα από την επιστήμη, και μάλιστα από τον Γουλιέλμο Μαρκόνι, ο οποίος είναι ένας από τους ήρωες του μυθιστορήματος. Την ίδια στιγμή επιστήμονες, έπειτα από πολύχρονες έρευνες, έχουν πειστεί ότι μόνο η μεταφυσική μπορεί να δώσει απάντηση στις αγωνίες τους και στρατεύονται σ' έναν ανελέητο αγώνα ενάντια στις σκοτεινές δυνάμεις. Ο αναγνώστης, όμως, δε θα μπορέσει να διακρίνει ένα σαφές όριο μεταξύ του Καλού και του Κακού: οι έννοιες αυτές είναι κατά συνθήκην και όσο ξεκάθαρες παρουσιάζονται στον «πολιτισμένο» κόσμο, άλλο τόσο συγχέονται τα όριά τους στην έρημο. Ακόμα και ο κατ' εξοχήν εγκληματίας της πλοκής, ο Σέλτζνικ, είναι, σε ορισμένους τομείς, πιο καθαρός από άλλους, εντιμότερους και πέραν πάσης υποψίας ήρωες του μυθιστορήματος. Η έρημος ρίχνει τις μάσκες, παραδίδει τους ήρωες γυμνούς μπροστά στον καθρέφτη της συνείδησής τους, υποβάλλει τους χα-

ρακτῆρες του βιβλίου σε πρωτοφανείς δοκιμασίες για να φτάσουν στον τελικό εξαγνισμό: την αυτογνωσία.

Σε όλη τη διάρκεια του μυθιστορήματος, η ἔρημος είναι σπαρμένη από ερείπια αρχαίων ναών, πολεμικών φρουριών, άλλοτε ακμαζουσών πόλεων. Ανάμεσά τους τα μνημεία στο Χαλέπι της Συρίας, το μακεδονικό –και αργότερα ρωμαϊκό– οχυρό Δούρα Ευρωπός δίπλα στον Ευφράτη, οι τάφοι στην Πέτρα της Ιορδανίας, τα ερείπια της Παλμύρας. Όλα αυτά όμως, παρόλο που οι ἥρωες ακολουθούν διαδρομή που θα μπορούσε να σχεδιαστεί κι από ένα τουριστικό γραφείο, δεν παρουσιάζονται σαν καρτ ποστάλ. Όλα αυτά τα μνημεία δεν αποτελούν αποκλειστικό προνόμιο ενός πολιτισμού κι ενός εθνικού εγωισμού. Οι Ἕλληνες, οι Ρωμαίοι, οι Εβραίοι, οι Βυζαντινοί, οι Άραβες, όλοι πρόσθεταν κάτι, μια ψηφίδα που ολοκλήρωνε το έργο προς μια κατεύθυνση που δεν ήταν σαφής όταν ο καθένας πρόσθετε τη δική του πινελιά, αλλά δεν είναι σαφής ούτε τώρα, γιατί τίποτα δεν έχει ολοκληρωθεί, τίποτα δεν έχει κλείσει τον κύκλο του.

Το μοναδικό μνημείο που έχει ολοκληρωθεί και στο οποίο τίποτα δεν μπορεί να προστεθεί ή να αφαιρεθεί είναι ο Πύργος της Μοναξιάς. Μοναχικός, περηφάνος, μια μονοκόμμη κατασκευή από λείο βασάλτη, η οποία, μολονότι παραπέμπει αμέσως σε έργα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής, προστατεύεται από πλάσματα που οι άνθρωποι πίστευαν πως υπάρχουν μόνο στη φαντασία αρχαίων συγγραφέων, αντιπροσωπεύει την πιο γνήσια, την πιο κάθετη αναμέτρηση του ανθρώπου με τον Θεό. Όλα τα άλλα μνημεία βρίσκονται σε έναν νοητό δρόμο που οδηγεί εκεί: στο μνημείο που αρνείται τη φυσική φθορά, τον θάνατο, στο μνημείο που αφαιρεί από τον Θεό την ασφαλιστική δικλίδα της εξουσίας του – γιατί, αν δεν υπάρχει φυσική φθορά και θάνατος, τότε ποιος χρειάζεται τον Θεό, αφού δεν υπάρχει άλλη ζωή; Εδώ είναι ο παράδεισος και εδώ η κόλαση. Ποιος όμως είναι ο ηθικός

κώδικας μιας κοινωνίας που ζει μια τέτοια πραγματικότητα; Όλοι προσπαθούν να φτάσουν στον Πύργο της Μοναξιάς. Άλλοι για να τον καταστρέψουν, άλλοι για να τον προσκυνήσουν, άλλοι για να επωφεληθούν, άλλοι για να πειραματιστούν. Κανένας τους δε συνειδητοποιεί ότι ξεκινώντας αυτή την αναζήτηση εξερευνά τα όρια του απείρου, όπως ο Άραβας πολεμιστής Ελ Κασέμ, σε κάποια από τις σελίδες που ακολουθούν...

NOTHS ΚΑΤΣΕΛΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ΦΑΛΑΓΓΑ ΠΡΟΧΩΡΟΥΣΕ ΑΡΓΑ, μέσα στο θάμπος του ουρανού και της άμμου· η όαση της Κιδάμου*, με τα γάργαρα νερά και τους φρέσκους χουρμάδες της, δεν ήταν πια παρά μια ανάμνηση. Την είχαν αφήσει πίσω τους –όχι χωρίς κάποιον φόβο– μέρες τώρα· ωστόσο, ο ορίζοντας του Νότου συνέχιζε ν' απομακρύνεται από μπροστά τους, άδειος, ψεύτικος και φευγαλέος σαν τους αντικατοπτρισμούς που χόρευαν ανάμεσα στους αμμόλοφους. Επικεφαλής ήταν ο εκατόνταρχος Φούλβιος Μάκρος. Πάνω στο άλογό του, με το κορμί του στητό και τους ώμους τεντωμένους, δεν έβγαζε ποτέ το πυρακτωμένο από τον ήλιο κράνος του, θέλοντας ν' αποτελέσει για τους άντρες του υπόδειγμα πειθαρχίας.

Καταγόταν από μια οικογένεια μικρών γαιοκτημόνων της Φερεντίας και μήνες τώρα σάπιζε με τους στρατιώτες του σ' ένα οχυρό στις ακτές της Σύρτης, μέσα στις παραισθήσεις της μαλάριας, πίνοντας ξινισμένο κρασί και αναπολώντας μάταια τις ομορφιές της Αλεξάνδρειας. Ξαφνικά ο έπαρχος τον κάλεσε στην Κυρήνη και του ανέθεσε την απο-

* Το σημερινό Γκαντάμες στη ΒΔ Λιβύη. Η όαση βρίσκεται στη συμβολή των δρόμων που ακολουθούσαν την αρχαία εποχή τα καραβάνια της Σαχάρας και αποτέλεσε ρωμαϊκό φρούριο με την ονομασία Cydamus. (Σ.τ.Ε.)

στολή να διασχίσει την έρημο με καμιά τριανταριά λεγεωνάριους, έναν Έλληνα γεωγράφο, έναν Ετρούσκο μάντη και δυο Μαυριτανούς οδηγούς.

Ένας εξερευνητής που είχε κατέβει τον Νείλο πριν από χρόνια, μαζί με τον Κορνήλιο Γάλλο*, είχε αναφέρει στον Καίσαρα ότι, σύμφωνα με τη μαρτυρία κάποιων εμπόρων ελεφαντόδοντου, στα νότια σύνορα της μεγάλης αμμοθάλασσας υπήρχε ένα βασίλειο το οποίο κυβερνούσαν μαύρες βασιλίσσες, απόγονοι και διάδοχοι εκείνων που είχαν υψώσει κάποτε τις πυραμίδες της Μερόης**, άδειες εδώ και αιώνες, και κούφιες, σαν δόντια σεβάσμιου γέροντα.

Η διαταγή ήταν να φτάσουν σ' εκείνες τις απομακρυσμένες περιοχές, να συνάψουν εμπορικές σχέσεις με τη βασίλισσα και, ενδεχομένως, να συζητήσουν τους όρους μιας συμμαχίας. Στην αρχή ο Φούλβιος Μάκρος ένωσε ικανοποίηση που ο έπαρχος τον είχε διαλέξει για να ηγηθεί σ' αυτή την αποστολή, η ικανοποίησή του όμως κράτησε πολύ λίγο. Για την ακρίβεια, μέχρι τη στιγμή που του έδειξαν στον χάρτη την πορεία που έπρεπε να ακολουθήσει: έναν κολασμένο δρόμο που διέσχιζε την καρδιά της ερήμου, τον πιο άνυδρο και ερημωμένο. Αυτός όμως ήταν ο μοναδικός, και εναλλακτική λύση δεν υπήρχε.

Δίπλα στον εκατόνταρχο ίππευαν οι Μαυριτανοί οδηγοί, ακούραστοι καβαλάρηδες, με δέρμα σκούρο και στεγνό σαν πετσί. Πίσω ερχόταν ο μάντης Αβίλε Βιπίνας, Ετρούσκος από την Ταρκυνία. Έλεγαν πως έμεινε πολύ καιρό στη Ρώμη, στο παλάτι του Καίσαρα, και πως αργότερα ο αυτοκράτορας τον απομάκρυνε επειδή δεν άντεχε τους

* Ρωμαίος πολιτικός και συγγραφέας (69-26 π.Χ.), πρώτος διοικητής της Αιγύπτου. (Σ.τ.Ε.)

** Πόλη στις όχθες του Νείλου, στο σημερινό Σουδάν. Πρωτεύουσα του βασιλείου του Κους τον 6ο αι. π.Χ.

οιωνούς του. Έλεγαν επίσης πως την ώρα που τον έδιωχνε, ο Καίσαρας ανέφερε τα λόγια του Ομήρου από την *Ιλιάδα*:

*«Προφήτη συμφορών, ποτέ από το στόμα σου
δε βγήκε λέξη που να ηχεί ευχάριστα στ' αυτιά μου».*

Ίσως εκείνη η αποστολή να είχε σχεδιαστεί μόνο και μόνο για να πνιγεί για πάντα ο προφήτης στην αμμοθάλασσα. Έτσι τουλάχιστον μουρμούριζαν οι στρατιώτες που ακολουθούσαν, αργοκουνώντας το κεφάλι τους μέσα στο λιοπύρι.

Ο Βιρίνας το είχε προφητέψει κι αυτό: αν και είχαν ξεκινήσει στις αρχές του χειμώνα, η κάψα του ήλιου θα γινόταν ολοένα και πιο δυνατή, σαν να 'ταν κατακαλόκαιρο.

Τώρα διέσχιζαν μια εντελώς έρημη έκταση, καλυμμένη με χαλίκια μαύρα σαν κάρβουνα· όπου και αν έπεφτε το μάτι δεν αντίκριζε παρά έναν απέραντο σωρό από πέτρες, που πάνω του χόρευε τρεμοπαίζοντας το φάσμα του αντι-κατοπτρισμού.

Οι Μαυριτανοί οδηγοί είχαν υποσχεθεί ότι στο τέλος της μέρας θα συναντούσαν ένα τηγάδι όπου θα μπορούσαν να αναπαυτούν, όμως πριν φτάσει η ώρα να στρατοπεδεύσουν κάτι τους σταμάτησε.

Ο μάντης τράβηξε ξαφνικά τα γκέμια του αλόγου του οδηγώντας το στο πλάι του δρόμου, έπειτα πήδησε στο έδαφος και πλησίασε σ' έναν βράχο. Πάνω στην πέτρα υπήρχε χαραγμένη η μορφή ενός σκορπιού. Καθώς άπλωσε το χέρι για να αγγίξει την εικόνα, τη μόνη μορφή που δεν ήταν έργο της φύσης σ' εκείνη την απέραντη ερημιά, νόμισε πως άκουσε ένα βογκητό. Στράφηκε προς τους άντρες που τον κοίταζαν ακίνητοι και δεν ένιωσε παρά σιωπή· στράφηκε προς τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και το κενό τού έκοψε την ανάσα. Ένα ρίγος διαπέρασε τη σπονδυλική του στήλη.

Πλησίασε ξανά το χέρι του για ν' αγγίξει την εικόνα και ξανάκουσε το βογκητό, βαθύ και θλιμμένο, που έσβησε γρήγορα σ' ένα είδος ρόγχου. Ήταν μια εντελώς ξεχωριστή αίσθηση· αδύνατον να την μπερδέψεις με κάτι άλλο. Στράφηκε και βρέθηκε μπροστά στον εκατόνταρχο, ο οποίος τον παρατηρούσε γεμάτος περιέργεια.

«Το άκουσες κι εσύ;»

«Τι πράγμα;»

«Ένα βογκητό... τον ήχο... ενός απάνθρωπου, ενός άφατου πόνου». Ο εκατόνταρχος στράφηκε προς τους άντρες του που περίμεναν στον δρόμο συζητώντας αδιάφορα ή πίνοντας από τα παγούρια τους. Μόνο οι Μαυριτανοί οδηγοί φαίνονταν ταραγμένοι: κοίταζαν ανήσυχα γύρω τους, σαν να διαισθάνονταν μια επικείμενη απειλή.

Ο εκατόνταρχος κούνησε το κεφάλι του. «Εγώ δεν άκουσα τίποτα».

«Τα ζώα όμως άκουσαν», είπε ο μάντης. «Πρόσεξέ τα». Τα άλογα, πράγματι, συμπεριφέρονταν παράξενα: έσκαβαν το έδαφος με τις οπλές τους, ξεφουσούσαν και τίνιζαν τα χαλινάρια, κάνοντας τα φάλαρα να κουδουνίζουν. Ακόμα και οι καμήλες κουνούσαν το κεφάλι ξερνώντας πρασινωπά σάλια, ενώ στην ατμόσφαιρα αντηχούσε το άχαρο γρύλισμά τους.

Το βλέμμα του Αβίλε Βιρίνα ήταν ανήσυχο: «Να γυρίσουμε πίσω. Κάποιος δαίμονας μολύνει αυτό τον τόπο».

Ο εκατόνταρχος ανασήκωσε τους ώμους. «Εκτελώ διαταγές του Καίσαρα, Βιρίνα, και δεν μπορώ να μην υπακούσω. Τώρα πια δε μας έχει μείνει πολύς δρόμος, είμαι βέβαιος. Πεντέξι μέρες πορείας ακόμα και θα φτάσουμε στη γη των μαύρων βασιλισσών, μια γη γεμάτη αμύθητους θησαυρούς και πλούτο. Θα παραδώσω το μήνυμα, θα διαπραγματευτώ τους όρους μιας συνθήκης κι έπειτα θα επιστρέψουμε πίσω. Τιμές και δόξες μάς περιμένουν». Σώπασε για λίγο. «Είμαστε εξαντλημένοι από την κούραση, μας βασάνι-

σε ο καύσωνας, κι αυτό το τόσο ξηρό κλίμα βάζει σε σκληρή δοκιμασία ακόμα και τα ζώα. Έλα, ας συνεχίσουμε το ταξίδι μας».

Ο μάντης σηκώθηκε τινάζοντας τη σκόνη από τον λευκό χιτώνα του και καβάλησε το άλογό του. Το βλέμμα του όμως είχε σκοτεινιάσει, σαν να τον ανησυχούσε ένα κακό προαίσθημα.

Συνέχισαν την πορεία τους για μια ώρα περίπου. Κάθε τόσο ο Έλληνας γεωγράφος κατέβαινε από την καμήλα του, κάρφωνε στο έδαφος έναν χωρομετρικό πάσσαλο και μετρούσε το μήκος της σκιάς, παρατηρώντας με τη διόπτρα του τη θέση του ήλιου στον ορίζοντα· έπειτα σημείωνε τα στοιχεία σε έναν πάπυρο και σ' έναν γεωγραφικό χάρτη.

Εκείνο το βράδυ ο ήλιος έδυσε στον ομιχλώδη ορίζοντα και ο ουρανός άρχισε γρήγορα να σκοτεινιάζει. Οι στρατιώτες άρχισαν να στήνουν τον καταυλισμό και να ετοιμάζουν το συσσίτιο, όταν σηκώθηκε αέρας και μέσα στο σκοτάδι που κάλυπτε την άδεια έκταση, πολύ μακριά, έλαμψε ένα φως. Το μοναδικό φωτεινό σημείο όσο μακριά μπορούσε να φτάσει το βλέμμα.

Πρώτος το πρόσεξε ένας στρατιώτης, ο οποίος το έδειξε αμέσως στον διοικητή. Ο Μάκρος παρατήρησε προσεκτικά εκείνο το παλλόμενο κοκκινωπό φως που έμοιαζε με αστέρι στα βάθη του σύμπαντος, έπειτα έκανε νόημα στους δυο οδηγούς και φώναξε τον μάντη. «Έλα κι εσύ μαζί μας, Βιρίνα. Θα πρόκειται μάλλον για τη φωτιά κάποιου καταυλισμού. Ίσως εκεί μπορέσουμε να πάρουμε πληροφορίες. Θα διαπιστώσεις ότι δεν είμαστε μακριά από τον προορισμό μας και ότι οι φόβοι σου είναι αβάσιμοι».

Ο Βιρίνας δεν απάντησε· σπιρούνησε το άλογό του οδηγώντας το δίπλα στους άλλους τρεις.

Ίσως εκείνο το παράξενο φως μετά το ηλιοβασίλεμα να δημιουργούσε λανθασμένη εντύπωση για την απόσταση,

όμως η φωτιά έμοιαζε ν' απομακρύνεται όλο και περισσότερο. Οι τέσσερις ιππείς κάλπαζαν γρήγορα πάνω στο έδαφος, το οποίο ήταν τώρα αρκετά συμπαγές, καλυμμένο μόνο από ένα πέπλο ελαφριάς σκόνης που ο αντίθετος άνεμος σήκωνε ανάμεσα στις σπλές των αλόγων.

Επιτέλους, έφτασαν κοντά στον μοναχικό καταυλισμό και ο εκατόνταρχος αναστέναξε ανακουφισμένος όταν είδε ότι υπήρχε πράγματι μια αναμμένη φωτιά σ' εκείνο το μέρος, ότι δεν επρόκειτο για δημιούργημα της φαντασίας του· όταν όμως πλησίασε περισσότερο και μπόρεσε ν' αντιληφθεί καλύτερα την κατάσταση, μια έκφραση έκπληξης και βαθιάς αναστάτωσης ζωγραφίστηκε στο πρόσωπό του. Δίπλα στη φωτιά, βρισκόταν καθισμένος μόνο ένας άντρας και τίποτε άλλο· ούτε άλογο, ούτε κάποιο αντικείμενο, ούτε νερό, ούτε ίχνος από προμήθειες. Ο άντρας βρισκόταν εκεί λες και τον είχε γεννήσει ξαφνικά η γη. Φορούσε ένα βαρύ μάλλινο ρούχο σαν ράσο και το πρόσωπό του καλυπτόταν από μια μεγάλη κουκούλα. Χάραζε σημάδια στην άμμο με την άκρη του δείκτη του, ενώ στήριζε το άλλο χέρι του σ' ένα ραβδί.

Τη στιγμή που ο εκατόνταρχος πάτησε στο έδαφος, ο άντρας σταμάτησε να χαράζει την άμμο, σήκωσε το σκελετωμένο μπράτσο του και το άπλωσε προς την κατεύθυνση απ' όπου είχαν έρθει οι ξένοι. Το βλέμμα του Αβίλε Βιπίνα έπεσε στην άμμο. Ο μάντης ανατρίχιασε όταν διέκρινε καθαρά τη φιγούρα ενός σκορπιού.

Στο μεταξύ ο άντρας είχε σηκωθεί και κρατώντας το κυρτωμένο ραβδί του απομακρύνθηκε σιωπηλά προς την αντίθετη κατεύθυνση. Στην άμμο είχε μείνει η εικόνα του σκορπιού· έμοιαζε να ζωντανεύει καθώς τη φώτιζαν οι φλόγες που τρεμόπαιζαν, πριν σβήσουν τελικά.

Ο πανικός έκανε σταχτιά τα πρόσωπα των δύο οδηγών, που αντάλλαξαν χαμηλόφωνα τρομαγμένες κουβέντες στην

τιγκιτάνικη* διάλεκτό τους. Εκείνη τη στιγμή ο αέρας δυνάμωσε και σήκωσε ένα πυκνό σύννεφο σκόνης, σαν απροσπέλαστο φράγμα, ενώ αυτή την ήσυχη ώρα του απόβραδου η υπόλοιπη περιοχή ήταν ήρεμη και η ατμόσφαιρα διαυγής.

Ο μάντης κοίταξε κατάματα τον εκατόνταρχο με βλέμμα γεμάτο αγωνία: «Πείστηκες τώρα;»

Ο αξιωματικός, χωρίς ν' απαντήσει, ρίχτηκε τρέχοντας στο κατόπι του μυστηριώδους αγνώστου, ο οποίος τότε εμφανιζόταν και πότε εξαφανιζόταν μέσα στο σύννεφο της άμμου που σήκωνε ο άνεμος. Κάποια στιγμή νόμισε πως τον διέκρινε, μαύρη κηλίδα μες στον ανεμοστρόβιλο.

Άπλωσε το χέρι για να τον πιάσει από την πλάτη, να τον κοιτάξει κατάματα και να τον αναγκάσει να μιλήσει σαν άντρας, όποια και αν ήταν η γλώσσα του, αλλά τα δάχτυλά του έσφιξαν το άδειο ρούχο μόνο, κρεμασμένο πάνω στο ραβδί που ήταν καρφωμένο στο έδαφος, σαν δέρμα ενός εξωπραγματικού πλάσματος εγκαταλειμμένο μέσα στη σκόνη. Ο Φούλβιος Μάκρος με μια τρομαγμένη κίνηση, σαν να είχε αγγίξει κάτι τελείως αποκρουστικό, άφησε το άδειο ρούχο να πέσει, ενώ το σφύριγμα του ανέμου έμοιαζε όλο και περισσότερο με βογκητό πόνου. Ο εκατόνταρχος αποτραβήχτηκε πανικόβλητος και πλησίασε τους συντρόφους του. Ανέβηκε στο άλογο και το σπιρούνισε προς τα δυτικά, κατευθυνόμενος προς το απόσπασμά του. Το αντίκρισε σε λίγο, στη ράχη ενός αιμμόλοφου^{οι άντρες στέκονταν ο ένας δίπλα στον άλλον, κόντρα στο κοκκινωπό φως. Κοίταζαν κάτι που βρισκόταν μπροστά τους.}

Ο εκατόνταρχος κατέβηκε από το άλογο και ανέβηκε στον αιμμόλοφο ανοίγοντας δρόμο ανάμεσα από τους άντρες του, μέχρι να αντικρίσει το αντικείμενο της προσοχής τους.

* Διάλεκτος της περιοχής της σημερινής Ταγγέρης. (Σ.τ.Ε.)

Μπροστά τους ορθωνόταν ένα μοναχικό μνημείο, ένα είδος κυλινδρικού πύργου, θολωτού στην κορυφή. Τα τοιχώματα της μυστηριώδους κατασκευής ήταν λεία, σαν από ορείχαλκο. Επάνω της δεν υπήρχε κανένα σημάδι, κανένα διακοσμητικό στοιχείο, καμιά επιγραφή, μόνο τριγύρω της εκείνο το περιέργο, κοκκινωπό φωτοστέφανο σκόρπιζε το φως του στην άμμο, σαν αιμάτινη κηλίδα. Στη βάση του πύργου μια σκουρόχρωμη αψίδα οδηγούσε στο κατασκότεινο εσωτερικό.

Ο Φούλβιος Μάκρος παρατήρησε για λίγο το κτίσμα σατισμένος και αμήχανος, κι έπειτα είπε: «Νύχτωσε πια. Θα στρατοπεδεύσουμε εδώ. Κανείς να μην απομακρυνθεί από τον καταυλισμό χωρίς την άδειά μου, κανείς και για κανέναν λόγο να μην πλησιάσει αυτό... αυτό το πράγμα».

Το σκοτάδι είχε τυλίξει τον καταυλισμό και η παράξενη φωτεινή αντανάκλαση είχε χαθεί. Η αινιγματική κατασκευή δεν ήταν πια τίποτε άλλο παρά ένας σκοτεινός όγκος μέσα στη νύχτα και το μοναδικό φως προερχόταν από τη φωτιά που είχαν ανάψει οι δύο σκοποί για να προστατευτούν από το κρύο που θα δυνάμωνε σε λίγο, καθώς η νύχτα θα προχωρούσε.

Αγρυπνούσε όμως και ο Ετρούσκος μάντης, παρατηρώντας στη βάση του μνημείου το σημείο το οποίο υπέθετε ότι ήταν η είσοδος. Είχε καλύψει το κεφάλι και το μέτωπο του, σαν τους ετοιμοθάνατους, και τραγουδούσε χαμηλόφωνα έναν επικήδειο θρήνο, κουδουνίζοντας ένα σείστρο. Λίγο πιο μακριά, οι δύο Μαυριτανοί οδηγοί, μόλις βεβαιώθηκαν ότι όλοι είχαν κοιμηθεί και ότι οι δύο σκοποί τους είχαν γυρισμένη την πλάτη, γλίστρησαν αθόρυβα προς τα άλογά τους και χάθηκαν μες στο σκοτάδι. Οι σκοποί, αντίθετα, συζητούσαν παρατηρώντας τον σκοτεινό όγκο του πύργου: «Μπορεί να φτάσαμε στη γη των μαύρων βασιλισσών», είπε ο ένας.

«Ναι», απάντησε ο άλλος.

«Έχεις ξαναδεί ποτέ σου κάτι παρόμοιο;»

«Όχι, ποτέ. Κι έχω δει ένα σωρό μέρη ακολουθώντας τον αετό της λεγεώνας μου».

«Τι λες να είναι;»

«Δεν ξέρω».

«Κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί παρά να είναι κάποιος τάφος, τι άλλο; Ένας τάφος γεμάτος θησαυρούς, όπως συνηθίζουν οι φυλές των βαρβάρων... Έτσι είναι, σου λέω. Να γιατί ο εκατόνταρχος απαγόρευσε σ' όλους να πλησιάσουν».

Ο άλλος σκοπός έμεινε σιωπηλός, αν και καταλάβαινε ότι ο σύντροφός του επιδίωκε τη συγκατάθεσή του. Τον απωθούσε η σκέψη να βεβηλώσει έναν τάφο και επιπλέον φοβόταν ότι κάποια κατάρα θα τον προστάτευε, μια κατάρα που θα τον καταδίωκε για το υπόλοιπο της ζωής του. Ο άλλος όμως επέμεινε: «Τι φοβάσαι; Ο εκατόνταρχος κοιμάται και δε θα καταλάβει τίποτα. Μας φτάνει να πάρουμε κανέναν πολύτιμο λίθο, μερικά χρυσά νομίσματα, πράγματα που δεν πιάνουν πολύ χώρο, που κρύβονται εύκολα ανάμεσα στις πτυχές του μανδύα και που θα μπορέσουμε να πουλήσουμε σε καλή τιμή όταν επιστρέψουμε, στην αγορά της Λέπτιδας ή στην Πτολεμαίδα... Ή μήπως φοβάσαι; Αυτό είναι, φοβάσαι τις κατάρες. Α, ανοησίες! Τότε, γιατί έχουμε μαζί μας τον Ετρούσκο μάντη; Αυτός γνωρίζει όλα τα αντίδοτα, ακούς; Τον ακούς αυτό τον ήχο; Είναι τα κουδουνάκια που κρατούν μακριά από τον καταυλισμό τα πνεύματα».

«Με έπεισες», είπε ο άλλος. «Αν όμως μας πιάσει ο εκατόνταρχος και μας σαπίσει στο ξύλο, θα πω ότι εσύ έφταιγες και ότι εγώ δεν ήθελα».

«Πες ό,τι θέλεις, αλλά κουνήσου τώρα. Θα τελειώσουμε γρήγορα. Κανείς δε θα καταλάβει τίποτα».

Πήραν από τη φωτιά ένα κομμάτι ξύλο για δάδα και πλησίασαν προσεκτικά την είσοδο του μνημείου. Αλλά την

ώρα που ήταν έτοιμοι να περάσουν το κατώφλι και να φωτίσουν το εσωτερικό, ένας θηριώδης ρόγχος αντήχησε μέσα στο μνημείο, εξοστρακίστηκε βαθύς και υπόκωφος στον τεράστιο θόλο κι έπειτα ξέσπασε σε μια σπαρακτική κραυγή, σ' έναν βρυχηθμό που έμοιαζε με κεραυνό.

Ο Αβίλε Βιπίνας τινάχτηκε μες στο σκοτάδι, που σκίστηκε ξαφνικά από τα ουρλιαχτά των δύο λεγεωνάριων· ο πανικός τον είχε καρφώσει στο έδαφος, άκαμπτο και παγωμένο.

Οι στρατιώτες πετάχτηκαν από τον ύπνο, αρπάζοντας τα όπλα τους και τρέχοντας προς κάθε κατεύθυνση, σκιές αλλόφρονες μέσα στη νύχτα. Ο Μάκρος πετάχτηκε έξω από τη σκηνή με το σπαθί του στο χέρι, φωνάζοντας δυνατά στους άντρες του να παραταχθούν, γρήγορα όμως σταμάτησε παρalyzed από τον τρόμο.

«Ω θεοί... Μα τι είναι;» μόλις πρόλαβε να μουρμουρίσει πανικόβλητος, καθώς τα ουρλιαχτά των στρατιωτών του τρυπούσαν τα αυτιά· έπειτα εκείνος ο τρομακτικός βρυχηθμός, που ξέσκιζε την ατμόσφαιρα μέχρι τον ορίζοντα κι έκανε τη γη να τρέμει, ξέσπασε μέσα στο κεφάλι του και τον διέλυσε. Το σώμα του έγινε κομμάτια, λες και τον είχαν μασήσει σαγόνια σαρκοβόρου θηρίου, και το αίμα του τινάχτηκε σε μεγάλη απόσταση στην άμμο.

Ο Αβίλε Βιπίνας, παγωμένος από τη φρίκη, όρθωνε μέσα στη νύχτα το πνεύμα του ενάντια σ' αυτή την τερατώδη φωνή, πάλευε μ' όλες τις δυνάμεις της ψυχής του ενάντια στον σφαγέα, ενάντια στην τυφλή θηριωδία του άγνωστου επιδρομέα, αλλά η μάχη ήταν άνιση. Ακίνητος, με ορθάνοιχτα μάτια, έβλεπε τον πάλλενκο χιτώνα του λεκιασμένο από το αίμα ακρωτηριασμένων κορμιών. Το θηριώδες ουρλιαχτό γινόταν όλο και δυνατότερο, όλο και πιο κοντινό, μέχρι που ένιωσε την καυτή ανάσα στο πρόσωπό του. Ήξερε πως μέσα σε μια στιγμή θα ρουφούσε όλη τη ζωή και το αίμα του, όμως βρήκε, με τρομερό κόπο, τη δύναμη να ξαναρχίσει την ψαλ-

μωδία του, να κουνήσει με το αγκυλωμένο χέρι του το ιερό σείστρο.

Το μεταλλικό κουδούνισμα συνέτριψε ξαφνικά τη μανία. Μέσα σε μια στιγμή η θηριώδης λαίλαπα έσβησε και διασκορπίστηκε. Ο βρυχηθμός μετριάστηκε και μετατράπηκε σε πονεμένο αγκομαχητό. Ο Βιπίνας συνέχιζε να κουνάει το σείστρο ρυθμικά, με μάτια ακίνητα, γυάλινα από την προσπάθεια, με πρόσωπο χλωμό και μούσκεμα στον ιδρώτα.

Ο καταυλισμός γύρω του είχε βυθιστεί σε νεκρική σιγή.

Τότε σηκώθηκε όρθιος και παραπατώντας διέσχισε τον καταυλισμό, περνώντας ανάμεσα από τα διαμελισμένα κορμιά των στρατιωτών της Ρώμης. Κανείς δεν είχε σωθεί. Ανάμεσα στα άψυχα κορμιά των ανθρώπων υπήρχαν και τα κουφάρια από τα ζώα, από τις καμήλες και τα άλογα αυτής της άμοιρης αποστολής. Πλησίασε τη μεγάλη σκοτεινή αφίδα και στάθηκε όρθιος για ώρα, καρφώνοντας ακίνητος το βλέμμα σε κάτι που ένιωθε ζωντανό και απειλητικό μπροστά του. Συνέχιζε να κουνάει ρυθμικά το σείστρο του και φώναζε: «Ποιος είσαι;» Ούρλιαζε: «Ποιος είσαι;»

Από το άνοιγμα τώρα έβγαινε μόνο μια κουρασμένη και πονεμένη ανάσα, σαν από στόμα μελλοθάνατου. Ο μάντης έστρεψε τότε τις πλάτες του σ' αυτό το μυστηριώδες μανσωλείο και κατευθύνθηκε προς τα βόρεια. Περπατούσε όλη τη νύχτα. Με το πρώτο φως της αυγής ξεχώρισε έναν ακίνητο όγκο στην κορυφή ενός αμμόλοφου: ήταν μία από τις καμήλες της αποστολής, φορτωμένη ακόμα μ' ένα ασκί νερό κι ένα σακί χουρμάδες. Ο Βιπίνας πλησίασε, την έπιασε από τα χαλινάρια και σκαρφάλωσε στο σαμάρι. Το κουδούνισμα του σείστρου του αντηχούσε για πολλή ώρα στη σαστισμένη σιωπή της ερήμου, κι ύστερα χάθηκε τελικά στο χλωμό φως της αυγής, στην απέραντη έκταση.

Ο ΦΙΛΙΠ ΓΚΑΡΕΤ ΕΦΤΑΣΕ στο καφέ «Ζινό» της οδού Τρονσέ, αφού ξέμπλεξε βιαστικά από τον συνωστισμό του απογεύματος, την ώρα που όλοι οι υπάλληλοι ξεχύνονταν από τα γραφεία τους με κατεύθυνση τις στάσεις του μετρό και των τραμ. Το προηγούμενο βράδυ τού είχαν τηλεφωνήσει στο γραφείο του, στο Ανθρωπολογικό Μουσείο, και του έκλεισαν ραντεβού με κάποιον συνταγματάρχη Ζομπέρ, για τον οποίο δεν είχε ξανακούσει ποτέ τίποτα, ούτε τον είχε συναντήσει καμιά φορά στο παρελθόν.

Μόλις έφτασε μπροστά στο καφέ, κοίταξε γύρω του, ψάχνοντας ανάμεσα στους πελάτες εκείνον που θα μπορούσε να είναι ο συνταγματάρχης. Σχεδόν αμέσως πρόσεξε, καθισμένον σ' ένα παράμερο τραπέζι, έναν άντρα γύρω στα σαράντα πέντε, με περιποιημένο μουστάκι κι ένα χαρακτηριστικό, στρατιωτικό κούρεμα, ο οποίος του έκανε ένα φιλικό νεύμα με το κεφάλι. Πλησίασε ακουμπώντας τον χαρτοφύλακά του σε μια καρέκλα.

«Ο συνταγματάρχης Ζομπέρ, υποθέτω».

«Πράγματι. Κι εσείς είστε ο δόκτωρ Γκάρετ του Ανθρωπολογικού Μουσείου. Μεγάλη μου ευχαρίστηση». Έδωσαν τα χέρια τους.

«Λοιπόν, αγαπητέ συνταγματάρχα», είπε ο Γκάρετ, «σε τι οφείλω την τιμή αυτής της συνάντησης; Σας ομολογώ ότι είμαι αρκετά περίεργος να μάθω, μια και δεν έτυχε ποτέ

μέχρι σήμερα να έχω την παραμικρή σχέση με τον στρατό».

Ο αξιωματικός άνοιξε τον δερμάτινο χαρτοφύλακά του, έβγαλε ένα βιβλίο και το ακούμπησε στο τραπέζι.

«Κατ' αρχάς, επιτρέψτε μου να σας κάνω ένα μικρό δώρο».

Ο Γκάρετ άπλωσε το χέρι του να πάρει το βιβλίο.

«Θεέ μου! Μα αυτό είναι...»

«Οι Εξερευνησεις στο νοτιοανατολικό τεταρτημόριο της Σαχάρας του Ντέσμοντ Γκάρετ, πρώτη έκδοση Μπερνάρ Γκρασέ, στην ουσία εξαντλημένο. Κατά τη γνώμη μου, είναι το σημαντικότερο έργο του πατέρα σας».

Ο Φίλιπ Γκάρετ έγνεψε καταφατικά: «Πράγματι... Αλλά πώς μπορώ να σας ευχαριστήσω γι' αυτό το δώρο... Δεν ξέρω πώς μπορώ ν' ανταποδώσω...»

Ο Ζομπέρ χαμογέλασε και παράγγειλε δυο καφέδες στον σερβιτόρο που είχε πλησιάσει στο μεταξύ, ενώ ο Φίλιπ συνέχιζε να ξεφυλλίζει το βιβλίο που είχε γράψει ο πατέρας του όταν αυτός ήταν ακόμα μικρό παιδί. Λίγο αργότερα, ο Ζομπέρ του πρόσφερε τον καφέ και ήπιε μια γουλιά από το δικό του φλιτζάνι. «Δόκτωρ Γκάρετ», είπε μετά, «μάθαμε από τους πληροφοριοδότες μας στη Λεγεώνα των Ξένων ότι ο πατέρας σας...» Ο Γκάρετ τον κοίταξε ξαφνικά μ' ένα βλέμμα γεμάτο ένταση και αγωνία. «Προσέξτε, πρόκειται μόνο για φήμες, αλλά να, φαίνεται ότι ο πατέρας σας είναι ακόμα ζωντανός· μας ανέφεραν ότι τον είδαν στην όαση Ελ Κουφ, κοντά στα σύνορα του Τσαντ».

Ο Φίλιπ Γκάρετ κατέβασε το κεφάλι, κάνοντας ότι ξεφυλλίζει τις σελίδες του βιβλίου. «Συνταγματάρχα», είπε ύστερα από λίγο, «σας είμαι ευγνώμων για το δώρο σας, αλλά δεν είναι η πρώτη φορά που ακούγονται φήμες ότι ο πατέρας μου είναι ζωντανός. Τουλάχιστον τρεις φορές μέχρι τώρα άφησα τη δουλειά μου και ξεκίνησα να τον αναζητήσω στους πιο παράξενους τόπους, πάντοτε όμως επέστρεφα έχοντας κάνει μια τρύπα στο νερό. Θα με συγχωρήσετε, λοιπόν,

που δεν πηδώ από τη χαρά μου για τα νέα που μου φέρνετε».

«Καταλαβαίνω την απογοήτευσή σας», ξανάρχισε ο Ζομπέρ, «αλλά, πιστέψτε με, αυτή τη φορά δεν είναι έτσι· αυτή τη φορά είναι πολύ πιθανό να βρεθεί. Αυτή είναι η γνώμη της Ανωτέρας Διοίκησης της Λεγεώνας και ακριβώς γι' αυτό σας ζήτησα να συναντηθούμε. Φεύγω σύντομα για τη Σαχάρα».

«Για ν' αναζητήσετε τον πατέρα μου;»

Ο Ζομπέρ παράγγειλε άλλον έναν καφέ και άναψε ένα πούρο. «Όχι μόνο. Βλέπετε, υπάρχουν πράγματα που εσείς δεν ξέρετε, γεγονότα που αφορούν τον πατέρα σας για τα οποία δεν είστε ενήμερος. Εγώ ήρθα απλώς για να σας πω τι συνέβη στην καρδιά της ερήμου πριν από δέκα χρόνια, όταν ο πατέρας σας εξαφανίστηκε χωρίς ν' αφήσει κανένα ίχνος, σε μια απομακρυσμένη, σχεδόν απρόσιτη περιοχή. Ήρθα επίσης για να σας πω ότι έχουμε ανάγκη τη βοήθεια και τη συνεργασία σας».

«Δεν καταλαβαίνω σε τι θα μπορούσα να σας βοηθήσω. Είναι προφανές ότι γνωρίζετε πολύ περισσότερα από εμένα».

Ο Ζομπέρ ήπια μια γουλιά καφέ και τράβηξε μια ρουφηξιά καπνό. «Πριν από έναν μήνα δημοσιεύσατε μια πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη στην οποία αποδεικνύετε ότι στο παρελθόν πολλές αποστολές που είχαν διεισδύσει στο νοτιοανατολικό τεταρτημόριο εξαφανίστηκαν, χωρίς ν' αφήσουν κανένα ίχνος. Ολόκληροι στρατοί δεκάδων χιλιάδων στρατιωτών μερικές φορές...»

«Σωστά· αλλά δεν έκανα τίποτε άλλο από το ν' αναπτύξω μια πρόχειρη ιδέα του πατέρα μου, την οποία είχε αφήσει ημιτελή πριν από πολλά χρόνια».

«Πράγματι. Διάβασα τον πρόλογο, αλλά, δυστυχώς, ελάχιστα παραπάνω».

«Τον πέμπτο αιώνα προ Χριστού, μια μεγάλη στρατιά, υπό την αρχηγία του Πέρση βασιλιά Καμβύση, εξαφανίστη-

κε καθώς κατευθυνόταν προς την Αιθιοπία. Ο βασιλιάς σώθηκε με λίγους επιζήσαντες, αλλά δεν αποκάλυψε ποτέ τι είχε συμβεί στην πραγματικότητα. Είναι γνωστό ότι οι επιζήσαντες αλληλοεξοντώθηκαν, πολλοί τρελάθηκαν, ο ίδιος ο βασιλιάς πέθανε αργότερα, έρμαιο της τρέλας· επιπλέον, φαίνεται πως ο στρατός του Φαραώ Σοσένκ είχε εξοντωθεί πεντακόσια χρόνια νωρίτερα στην ίδια τοποθεσία. Ούτε ένας δεν επέζησε... αλλά, βλέπετε, συνταγματάρχα, πρόκειται για μια περιοχή ολοκληρωτικά αδιάβατη, χωρίς καθόλου νερό, που μαστιγώνεται από καυτούς ανέμους και αμμοθύελλες, δεν είναι παράξενο που...»

Ο Ζομπέρ τον διέκοψε. «Δόκτωρ Γκάρετ, αυτά τα φαινόμενα επαναλήφθηκαν πάρα πολύ πρόσφατα, σε οπωσδήποτε όχι απαγορευτικές μετεωρολογικές συνθήκες και εις βάρος συγχρόνων, καλά οργανωμένων και εξοπλισμένων στρατευμάτων. Ακόμα κι ένα βρετανικό απόσπασμα, που, κατόπιν αδείας μας*, επιχείρησε να διασχίσει την περιοχή, εξαφανίστηκε χωρίς ν' αφήσει κανένα ίχνος, σαν ν' άνοιξε η γη και να το κατάπιε... Ένα καραβάνι δουλεμπόρων που ανέβαινε από το Σουδάν, με εξαιρετικά έμπειρους οδηγούς της φυλής Ασάντι, χάθηκε, έγινε καπνός. Και δεν υπήρχαν αμμοθύελλες εκείνη την περίοδο. Αυτό που θέλουμε είναι να εμβαθύνετε τη μελέτη σας με βάση τα στοιχεία που θα σας δώσουμε και να ξαναρχίσετε ν' αναζητάτε τα ίχνη του πατέρα σας, ξεκινώντας από την τελευταία παραμονή του στην Ευρώπη, και πιο συγκεκριμένα από την Ιταλία».

«Γιατί από την Ιταλία; Ο πατέρας μου είχε πάει παντού: στο Χαλέπι, στην Ταγγέρη, στην Κωνσταντινούπολη».

«Σωστά. Ακούστε με όμως. Πριν από δέκα χρόνια ο πατέ-

* Η περιοχή για την οποία γίνεται λόγος ήταν υπό γαλλική κατοχή την εποχή του Μεσοπολέμου που διαδραματίζεται η υπόθεση. (Σ.τ.Ε.)

ρας σας έκανε έρευνες στην όαση Σίβα κι έπειτα, ξαφνικά, πήγε στην Ιταλία όπου παρέμεινε κάποιο διάστημα, πριν πά-ρει ξανά ένα καράβι για την Αφρική. Έμεινε δύο εβδομάδες στη Ρώμη κι έπειτα βρέθηκε στη Νάπολη, απ' όπου έφυγε για το Οράν. Από κει και πέρα δεν είμαστε σε θέση να σας πούμε πολλά πράγματα για το τι του συνέβη πριν από την εξαφάνισή του. Εσείς θα πρέπει ν' ανακαλύψετε τι έκανε στη Ρώμη και στη Νάπολη, τι έψαχνε, ποιους συνάντησε. Ίσως στην παραμονή του στην Ιταλία να υπάρχει το κλειδί για να καταλάβουμε εν μέρει την επόμενη περιπέτειά του».

Ο Φίλιπ κούνησε με δυσπιστία το κεφάλι του: «Συνταγματάρχα, μου είναι πολύ δύσκολο να πιστέψω ότι ο πατέρας μου είναι ζωντανός και ότι δεν προσπάθησε να έρθει σε επαφή μαζί μου με κάποιον τρόπο όλα αυτά τα χρόνια».

«Ίσως να μην μπόρεσε, ίσως να τον εμπόδισαν... Πολλά πράγματα μπορεί να συμβούν σ' εκείνα τα τρομερά μέρη, κι εσείς το γνωρίζετε, δόκτωρ Γκάρετ. Κοιτάξτε, είμαι απόλυτα πεπεισμένος ότι μετά τη συνομιλία μας θα προσπαθήσετε να τακτοποιήσετε τις δουλειές σας και τις τρέχουσες υποχρεώσεις σας και θα ξεκινήσετε το συντομότερο δυνατό για την Ιταλία. Πριν όμως το κάνετε, πρέπει να μάθετε με τι ασχολούνταν τελευταία ο πατέρας σας».

Το πρόσωπο του Φίλιπ σκοτείνιασε. «Συνταγματάρχα, φαντάζομαι ότι γνωρίζετε πόσες φορές προσπάθησα να πάρω από τη Λεγεώνα, το υπουργείο Άμυνας και το υπουργείο Αποικιών αξιόπιστες πληροφορίες για τις τελευταίες μέρες του πατέρα μου στην Αφρική. Θα γνωρίζετε επίσης ότι όλες αυτές οι απόπειρες στάθηκαν μάταιες. Κατά πάσα πιθανότητα, οι έρευνές μου απέτυχαν εξαιτίας της ολοκληρωτικής έλλειψης συνεργασίας εκ μέρους των στρατιωτικών αρχών· και να που τώρα εμφανίζεστε ξαφνικά εσείς και μου ζητάτε μια συνάντηση, δηλώνετε πως είστε διαθέσιμος να μου δώσετε κάθε είδους πληροφορία και δείχνετε να

πιστεύετε ότι εγώ θα ριχτώ αμέσως στη δουλειά σαν να μη συνέβη τίποτα, σαν να υπήρχε πάντα ανάμεσά μας μια ευρύτατη και φιλική συνεργασία...»

«Επιτρέψτε μου να σας διακόψω», είπε ο Ζομπέρ, «και να είμαι ειλικρινής απέναντί σας. Καταλαβαίνω πολύ καλά την ψυχική σας αναστάτωση, αλλά δεν είστε αφελής. Σιωπήσαμε μέχρι σήμερα επειδή δεν είχαμε άλλη επιλογή. Δεν μπορούσαμε να σας δώσουμε πληροφορίες επειδή, αν το είχαμε κάνει, δε θα ήταν δυνατόν να ελέγξουμε ούτε τις αντιδράσεις σας ούτε και τις επόμενες κινήσεις σας».

«Καταλαβαίνω», συγκατένευσε ο Φίλιπ, «τόρα όμως αντιμετωπίζετε προβλήματα, επειδή δεν μπορείτε να εξηγήσετε τι συμβαίνει σ' εκείνο το καταραμένο νοτιοανατολικό τεταρτημόριο. Υποθέτω επίσης ότι η κυβέρνησή μας, ή κάποια ξένη φιλική κυβέρνηση, έχει κάποιο ενδιαφέρον σχέδιο για εκείνη την περιοχή και επομένως η ζώνη πρέπει ν' απαλλαγεί από κάθε είδους προβλήματα. Σ' αυτή τη φάση σάς είμαι χρήσιμος και μου προσφέρετε πληροφορίες με αντάλλαγμα τη συνεργασία μου. Λυπάμαι, Ζομπέρ. Είναι πολύ αργά. Αν ο πατέρας μου είναι πραγματικά ζωντανός, και σας είμαι ευγνώμων γι' αυτή την πληροφορία, είμαι βέβαιος ότι αργά ή γρήγορα θα έρθει σε επαφή μαζί μου. Αν δεν το κάνει, σημαίνει ότι έχει εξαιρετικά σοβαρούς λόγους να συμπεριφερθεί κατ' αυτό τον τρόπο, κι εγώ δεν μπορώ παρά να το λάβω υπόψη μου και να σεβαστώ τη θέλησή του». Πήρε τον χαρτοφύλακά του και πήγε να σηκωθεί.

Ο Ζομπέρ έκανε έναν μορφασμό απογοήτευσης και τον σταμάτησε με μια κίνηση του χεριού.

«Καθίστε, σας παρακαλώ, δόκτωρ Γκάρετ, και ακούστε με προσοχή όσα έχω να σας πω. Θα πάρετε μετά την απόφασή σας και, όποια και αν είναι, σας υπόσχομαι πως θα τη σεβαστώ. Πρώτα όμως ακούστε με, διάβολε! Σε τελική ανάλυση, πρόκειται για τον πατέρα σας, έτσι δεν είναι;»

Ο Φίλιπ ξανακάθισε. «Πολύ καλά», είπε. «Θα μείνω να σας ακούσω, αλλά δε σας υπόσχομαι τίποτα».

Ο Ζομπέρ άρχισε τη διήγησή του. «Υπηρετούσα στο φρούριο Σουκ ελ Γκαρμπ με τον βαθμό του λοχαγού της Λεγεώνας των Ξένων όταν συνάντησα τον πατέρα σας για πρώτη φορά. Ο διοικητής μου μου μίλησε γι' αυτόν τον Αμερικανό ανθρωπολόγο που έκανε μια έρευνα στο νοτιοανατολικό τεταρτημόριο και είχε ζητήσει τη συνεργασία μας· μου είπε όμως επίσης ότι δε θέλησε ν' αποκαλύψει τον σκοπό της αποστολής του ή, μάλλον, ότι οι εξηγήσεις που είχε δώσει δεν ήταν ιδιαίτερα πειστικές.

»Πήρα διαταγή να οργανώσω τα πράγματα κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο Γκάρετ να παρακολουθείται διακριτικά, αλλά προσεκτικά. Η Λεγεώνα είχε πάντοτε την ευθύνη των εδαφών της Σαχάρας· και σ' αυτή την περίπτωση οι εξερευνήσεις του πατέρα σας, του οποίου η φήμη ως επιστήμονα ήταν μεγάλη, δεν μπορούσαν παρά ν' αποτελούν αντικείμενο του ενδιαφέροντός μας. Εγώ τότε ήμουν υπεύθυνος της διαχείρισης του φρουρίου Σουκ ελ Γκαρμπ κι επομένως δεν μπορούσα να παρακολουθήσω άμεσα τα γεγονότα. Γι' αυτό ανέθεσα σ' έναν κατώτερό μου, το λοχία Σέλτσνικ, να παρακολουθεί τον πατέρα σας χωρίς να γίνει αντιληπτός και να με κρατά ενήμερο.

»Θα ξέρετε ότι η Λεγεώνα δέχεται στις γραμμές της τον οποιονδήποτε χωρίς να τον ρωτήσει τίποτα για το παρελθόν του· αυτός είναι ο λόγος που πολλοί –προκειμένου να γλιτώσουν την αυστηρότητα των νόμων στη χώρα τους– επιλέγουν τη σκληρή και επικίνδυνη ζωή της Λεγεώνας, αντί να σαπίσουν για χρόνια στη φυλακή. Κάτω από τη σημαία μας ξαναβρίσκουν την αξιοπρέπειά τους, ανακαλύπτουν ξανά, μέσα από τις κακουχίες και την πειθαρχία, την αλληλεγγύη με τους συναδέλφους τους...»

Ο Φίλιπ Γκάρετ έκανε έναν μορφασμό σε ένδειξη ανυπομονησίας, τον οποίο ο Ζομπέρ αντιλήφθηκε αμέσως.

«Θέλω να πω ότι μπορεί να μη ζητάμε να μάθουμε το παρελθόν των στρατιωτών μας, αλλά οι αξιωματικοί μας είναι πάντοτε Γάλλοι και η ιδιωτική τους ζωή, το παρελθόν τους, δεν αποτελεί μυστικό για τη Λεγεώνα. Δυστυχώς, τα πράγματα δεν ήταν έτσι με τον Σέλτσνικ. Για μας ήταν ένας Γάλλος πολίτης που καταγόταν από την Ανατολική Ευρώπη. Ωστόσο, είχε καταφέρει να μας αποκρύψει την πραγματική του ταυτότητα. Σήμερα γνωρίζουμε πως ο πραγματικός Σέλτσνικ είχε πεθάνει έναν χρόνο νωρίτερα μαχαιρωμένος σ' έναν καβγά, σε κάποιο μπαρ της Ταγγέρης, και ότι κάποιος του είχε πάρει την ταυτότητα, τα χαρτιά του, τα πάντα. Μια αξιοσημείωτη ομοιότητα με το νεκρό έκανε πολύ εύκολα τα υπόλοιπα. Μέχρι σήμερα δεν καταφέραμε ν' ανακαλύψουμε την πραγματική ταυτότητα του Σέλτσνικ, αλλά έχουμε βάσιμες υποψίες ότι πίσω απ' αυτό το όνομα, με το οποίο είμαστε προς το παρόν υποχρεωμένοι να τον αποκαλούμε, κρύβεται ένας πανέξυπνος και τρομακτικά άγριος εγκληματίας, ένας αδίστακτος άνθρωπος, ο οποίος κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου πολέμου ανέλαβε για λογαριασμό πολλών κυβερνήσεων αποστολές που απαιτούσαν τρομερό θάρρος, παντελή έλλειψη ενδοιασμών και ικανότητα να χτυπήσει τον οποιονδήποτε, σε οποιοδήποτε μέρος, με οποιοδήποτε μέσο...»

Ο Ζομπέρ σταμάτησε και ξεροκατάπιε, παρατηρώντας τη χλωμάδα που είχε απλωθεί ξαφνικά στο πρόσωπο του συνομιλητή του.

«Ακόμα και για τη δική μας;» ρώτησε ο Φίλιπ.

«Παρακαλώ;»

«Καταλάβατε πολύ καλά, Ζομπέρ. Αυτός ο άνθρωπος είχε δουλέψει και για την κυβέρνηση, έτσι δεν είναι;» Η αμήχανη σιωπή του Ζομπέρ του φάνηκε εύγλωττη απάντηση. «Κι έρχεστε τώρα και μου λέτε ότι βάλατε ένα αιμοβόρο κτήνος να παρακολουθεί σαν φύλακας άγγελος τον πατέρα μου...»

Ο Ζομπέρ τον διέκοψε: «Αφήστε με να τελειώσω πριν κρίνετε, δόκτωρ Γκάρετ, σας παρακαλώ. Πρέπει να ξέρετε μέσα σε ποια πλαίσια κινούμαστε, ποιες είναι οι δυνάμεις που υπάρχουν, ποια είναι τα πιόνια που κινούνται στη σκακιέρα. Το παιχνίδι είναι χοντρό. Πρέπει να το παίζουμε και, κυρίως, πρέπει να το κερδίσουμε. Για κάποιο διάστημα ο Σέλτσνικ μου ανέφερε με ακρίβεια τις κινήσεις του πατέρα σας. Έμαθα ότι ακολουθούσε μια πανάρχαια διαδρομή, σημαδεμένη από ένα σύμβολο το οποίο ήταν χαραγμένο πάνω στους βράχους κατά διαστήματα, το σύμβολο... ενός σκορπιού. Φαίνεται πως κάτι ανακάλυψε κάποια στιγμή, δυστυχώς δεν ξέρω να σας πω τι ακριβώς. Από τότε εξαφανίστηκε. Κι εξαφανίστηκε και ο Σέλτσνικ μαζί με μερικούς άντρες του αποσπάσματός του. Οι άλλοι βρέθηκαν δολοφονημένοι. Ένας μόνο επέζησε, αυτός που μας ανέφερε όλα όσα σας διηγήθηκα μόλις τώρα. Μας είπε ότι μερικοί από τους άντρες αρνήθηκαν να τον ακολουθήσουν, ότι υπήρξε κάποια ένοπλη σύγκρουση, καθώς και μια μονομαχία με τον πατέρα σας, κατά τη διάρκεια της οποίας ο Σέλτσνικ τραυματίστηκε στο πλευρό από σπαθί... Καταζητείται για λιποταξία και φόνο. Αν τον συλλάβουμε, τον περιμένει η εκτέλεση με συνοπτικές διαδικασίες... Ολοκληρώνω. Εμείς σας προσφέρουμε τη δυνατότητα να ξαναβρείτε τον πατέρα σας: σε αντάλλαγμα, θέλουμε τη συνεργασία σας για να πετύχουμε δυο εξαιρετικά πιεστικούς στόχους: ο πρώτος είναι να πιάσουμε τον Σέλτσνικ –έχουμε να του κάνουμε πολλές σημαντικές ερωτήσεις– και ο δεύτερος είναι να μάθουμε τι συμβαίνει στο νοτιοανατολικό τεταρτημόριο της Σαχάρας και αν αυτά τα γεγονότα έχουν σχέση με ό,τι αναζητούσε ο πατέρας σας. Δέχεστε;»

Ο Φίλιπ αναστέναξε.

«Κοιτάξτε, Ζομπέρ, υπάρχει κάτι που δεν κολλάει σ' όλα αυτά. Δε διακρίνετε τη δυσαναλογία ανάμεσα σ' ό,τι περι-

μένετε από μένα και σ' ό,τι εγώ μπορώ να σας προσφέρω πραγματικά; Όσο για τον πατέρα μου, έχετε πολύ περισσότερα μέσα, ανθρώπους, πληροφορίες και γνώση των περιοχών απ' ό,τι εγώ, και άρα περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας».

Ο Ζομπέρ άπλωσε το περιποιημένο χέρι του κι έδειξε το ακουμπισμένο στο τραπέζι βιβλίο του Ντέσμοντ Γκάρετ. «Δόκτωρ Γκάρετ, υπάρχει κάτι τελευταίο που πρέπει να μάθετε: Εμείς θεωρούμε ότι σ' αυτό το βιβλίο υπάρχει ένα κωδικοποιημένο μήνυμα για σας. Το εντοπίσαμε πριν από καιρό, όταν σας είχε αποσταλεί, και το μελετήσαμε προσεκτικά επί μήνες, χωρίς όμως κανένα αποτέλεσμα. Η εντύπωσή μας είναι ότι οι λιγοστές φράσεις που είναι γραμμένες με πένα στην αρχή ορισμένων κεφαλαίων έχουν για σας συγκεκριμένο νόημα και ότι μόνο εσείς μπορείτε να οδηγηθείτε σε κάποιο συμπέρασμα. Ο ρόλος σας, επομένως, είναι καθοριστικής σημασίας. Θα φύγω για την Αφρική σε δύο μέρες, με προορισμό την περιοχή από την οποία ταχυδρομήθηκε αυτό το βιβλίο. Χρειάζομαι μια απάντηση. Τώρα».

Ο Φίλιπ Γκάρετ ξεφύλλισε το βιβλίο με πολύ μεγαλύτερη προσοχή από την προηγούμενη φορά, σταματώντας προσεκτικά στις φράσεις που είχαν γραφεί με πένα, οι οποίες του φάνηκαν, πέραν πάσης αμφιβολίας, γραμμένες από το χέρι του πατέρα του, αν και, έτσι στα γρήγορα, δεν του έλεγαν τίποτα... Στη συνέχεια σήκωσε τα μάτια και κάρφωσε το αποφασισμένο βλέμμα του στο συνταγματάρχη Ζομπέρ. «Πολύ καλά», είπε. «Θα φύγω για την Ιταλία μόλις μπορέσω και θ' ακολουθήσω τη δική μου διαδρομή, αυτό όμως δε σημαίνει ότι οι δρόμοι μας θα συναντηθούν ξανά».

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ

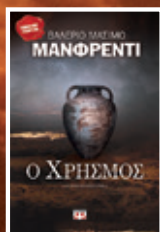
Από την αρχαιότητα, πυκνό μυστήριο καλύπτει την έρημο της Σαχάρας. Στρατιές ολόκληρες εξαφανίζονται χωρίς να αφήνουν πίσω τους κανένα ίχνος, λες και τις κατάπιε η άμμος της ερήμου. Οι ελάχιστοι που καταφέρνουν να σωθούν κρατούν το στόμα τους κλειστό.

Ο συνταγματάρχης Ζομπέρ, έμπειρος και ακέραιος αξιωματικός της Λεγεώνας των Ξένων, αποφασίζει να λύσει το μυστήριο έναντι οποιουδήποτε τιμήματος.

Ένα παράλληλο μυστήριο επιχειρεί να λύσει ο Φίλιπ Γκάρετ, ο οποίος αναζητά τον πατέρα του, έναν εξαιρετικής φήμης επιστήμονα που έχει εξαφανιστεί εδώ και πολλά χρόνια. Οι έρευνές του τον φέρνουν κι αυτόν στη Σαχάρα και καθώς η αναζήτησή του προχωρεί, πείθεται όλο και περισσότερο ότι ο πατέρας του είναι ο μόνος άνθρωπος στον πλανήτη που γνωρίζει τι συμβαίνει στο κομμάτι αυτό της ερήμου.

Η λύση του πολύπλοκου αυτού μυστηρίου είναι το θέμα του *Πύργου της Μοναξιάς*. Οι χαρακτήρες των ηρώων, όμως, συνθέτουν ένα εκρηκτικό μείγμα το οποίο απελευθερώνει ιδέες, απόψεις, συναισθήματα, παρορμήσεις, έναν καμβά ίσως πιο σημαντικό κι από την ίδια τη λύση του μυστηρίου...

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Εκδόσεις **ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

www.psichogios.gr

ISBN: 978-960-274-295-2

9 789602 742952

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 01603

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η